

בראשית רבה פרשה ג

פ' ה ה א"ר סימון ה' פעמים כתיב כאן אורה, כנגד חמשה חומשי תורה, ויאמר אלהים יהי אור, כנגד ספר בראשית, שבו נתעסק הקב"ה וברא את עולמו, ויהי אור, כנגד ספר ואלה שמות, שבו יצאו ישראל מאפילה לאורה, וירא אלהים את האור כי טוב כנגד ספר ויקרא שהוא מלא הלכות רבות, ויבדל אלהים בין האור ובין החשך כנגד ספר במדבר שהוא מבדיל בין יוצאי מצרים לבאי הארץ, ויקרא אלהים לאור יום, כנגד ספר משנה תורה, שהוא מלא הלכות רבות, מתיבין חברייה לרבי סימון והלא ספר ויקרא מלא הלכות רבות, אמר להן אף הוא שנה בו דבר.

סנהדרין ירושלמי פרק י הלכה א
דבר אחר כי דבר ה' בזה זה שהוא מזכיר דברי תורה במקום טינוף

שבועות דף יג.

ורבי היא, דתניא, רבי אומר על כל עבירות שבתורה, בין עשה תשובה בין לא עשה תשובה יום הכפורים מכפר, חוץ **מפורק עול ומגלה פנים בתורה ומפר ברית בבשר**, שאם עשה תשובה יום הכפורים מכפר, ואם לאו אין יום הכפורים מכפר. מאי טעמא דרבי דתניא במדבר ט"ו כי דבר ה' בזה זה הפורק עול ומגלה פנים בתורה, ואת מצותו הפר זה המפר ברית בבשר, במדבר ט"ו הכרת תכרת, הכרת לפני יוה"כ, תכרת לאחר יוה"כ, יכול אפילו עשה תשובה ת"ל במדבר ט"ו עונה בה, לא אמרתי אלא בזמן שעונה בה.

סנהדרין דף צט.

תנו רבנן במדבר ט"ו **כי דבר ה' בזה ומצותו הפר הכרת תכרת זה האומר אין תורה מן השמים. דבר אחר כי דבר ה' בזה זה אפיקורוס.** דבר אחר כי דבר ה' בזה זה המגלה פנים בתורה, ואת מצותו הפר זה המפר ברית בשר. הכרת תכרת, הכרת בעולם הזה, תכרת לעולם הבא. מכאן אמר רבי אלעזר המודעי המחלל את הקדשים, והמבזה את המועדות והמפר בריתו של אברהם אבינו, והמגלה פנים בתורה שלא כהלכה, והמלבין פני חברו ברבים, אף על פי שיש בידו תורה ומעשים טובים אין לו חלק לעולם הבא. תניא אידך כי דבר ה' בזה זה האומר אין תורה מן השמים. ואפילו אמר כל התורה כולה מן השמים, חוץ מפסוק זה שלא אמרו הקדוש ברוך הוא אלא משה מפי עצמו זהו כי דבר ה' בזה. ואפילו אמר כל התורה כולה מן השמים, חוץ מדקדוק זה, מקל וחומר זה, מגזרה שוה זו זה הוא כי דבר ה' בזה. תניא, היה רבי מאיר אומר הלומד תורה ואינו מלמדה זה הוא דבר ה' בזה. רבי נתן אומר כל מי שאינו משגיח על המשנה. רבי נהוראי אומר כל שאפשר לעסוק בתורה ואינו עוסק. רבי ישמעאל אומר זה העובד עבודה זרה. מאי משמע דתנא דבי רבי ישמעאל כי דבר ה' בזה זה המבזה דבור שנאמר לו למשה מסיני שמות כי אנכי ה' אלהיך לא יהיה לך אלהים אחרים וגו'.

מסכת אבות פרק ג

משנה יא רבי אלעזר המודעי אומר, המחלל את הקדשים, והמבזה את המועדות, והמלבין פני חברו ברבים, והמפר בריתו של אברהם אבינו עליו השלום, והמגלה פנים בתורה שלא כהלכה, אף על פי שיש בידו תורה ומעשים טובים, אין לו חלק לעולם הבא:

רמב"ן במדבר יג ב

ויש כאן לשאול אם כן משה עצמו חטא בענין, שנאמר וייטב בעיני הדבר, ולמה אמר להם בענין הארץ הטובה היא אם רעה, אחר שנאמר לו מתחלה שהיא טובה ורחבה, ועוד מה עשו המרגלים כי משה אמר להם וראיתם את הארץ מה היא ואת העם היושב עליה החזק הוא הרפה המעט הוא אם רב, ואמר להם בערים הבמחנים אם במבצרים, ועל כל פנים היו צריכין להשיבו על מה שצוה אותם, ומה פשעם ומה חטאתם כשאמרו לו אפס כי עז העם והערים בצורות גדולות, וכי על מנת שיעידו לו שקר שלח אותם? ואל תחשוב כי היה פשעם בדבת ארץ אוכלת יושביה בלבד, כי טרם שיאמרו להם כן היה מריבת כלב עמהם, וכן כתוב אחינו המסו את לבבינו לאמר עם גדול ורם ממנו וגו', ובכאן כתיב לנפול בחרב נשינו וטפינו יהיו לבז, והנה משה רבינו אמר לבניהם כדברים האלה והפליג להם בחוזק העם ובמבצר עריהם וכח הענקים יתר מאד ממה שאמרו המרגלים לאבותם, כדכתיב שמע ישראל אתה עובר היום את הירדן לבא לרשת גוים גדולים

ועצומים ממך ערים גדולות ובצורות בשמים עם גדול ורם בני ענקים אשר אתה ידעת ואתה שמעת מי יתיצב לפני בני ענק, ואם היה פשע המרגלים וחטאתם בזה למה יניא את לב בניהם כהניא המרגלים את לב אבותם, ועוד מה טעם למשה רבינו בשליחות אזאת, אם הארץ טובה והעם רפה הרי טוב, ואם רעה או שהעם חזק סבור הוא שיחזירם למצרים. אבל ישוב הענין בזה כי ישראל אמרו כדרך כל הבאים להלחם בארץ נכריה ששולחים לפניהם אנשים לדעת הדרכים ומבוא הערים, ובשובם ילכו התרים בראש הצבא להורות לפניהם הדרכים, כענין שנאמר הראנו נא את מבוא העיר, ושיתנו להם עצה באי זו עיר ילחמו תחלה ומאיזה צד יהיה נוח לכבוש את הארץ, וכך אמרו בפירוש וישיבו אותנו דבר את הדרך אשר נעלה בה ואת הערים וגו', כלומר הערים אשר נבא אליהן תחילה ומשם נבא בכל הארץ, וזו עצה הגונה בכל כובשי ארצות, וכן עשה עוד משה עצמו שנאמר וישלח משה לרגל את יעזר, וכן ביהושע בן נון שנים אנשים מרגלים, ועל כן היה טוב בעיני משה, **כי הכתוב לא יסמוך בכל מעשיו על הנס אבל יצוה בנלחמים להחלץ ולהשמר ולארום**, כאשר בא הכתוב במלחמת העי שהיתה על פי השם ובמקומות רבים, אז נמלך משה בשכינה ונתן לו השם רשות ואמר לו שלח לך אנשים ויתורו את ארץ כנען וידעוה ויגידו לכם, ועל פיהם תתיעצו בענין הכבוש...

שבת דף צו :

תנו רבנן מקושש זה צלפחד, וכן הוא אומר { במדבר טו } ויהיו בני ישראל במדבר וימצאו איש וגוי ולהלך הוא אומר { במדבר כז } אבינו מת במדבר, מה להלך צלפחד, אף כאן צלפחד, דברי רבי עקיבא. אמר לו רבי יהודה בן בתירא עקיבא, בין כך ובין כך אתה עתיד ליתן את הדין. אם כדברך, התורה כיסתו ואתה מגלה אותו ואם לאו אתה מוציא לעז על אותו צדיק.

ערכין דף טו.

מתני'. במוציא שם רע להקל ולהחמיר, כיצד אחד שהוציא שם רע על גדולה שבכהונה ועל קטנה שבישראל נותן מאה סלע. **נמצא האומר בפיו חמור מן העושה מעשה**, שכן מצינו שלא נתחתם גזר דין על אבותינו במדבר אלא על לשון הרע, שנאמר { במדבר י"ד } וינסו אותי זה עשר פעמים וגו'. גמ'. ממאי דלמא משום דקא גרים לה קטלא, דכתיב { דברים כ"ב } ואם אמת היה הדבר וגו' והוציאו את הנערה וגו' אמר רבא, אמר קרא { דברים כ"ב } כי הוציא שם רע, על שם רע שהוציא... **תניא, א"ר אלעזר בן פרטא בוא וראה כמה גדול כח של לשון הרע, מנלן ממרגלים, ומה המוציא שם רע על עצים ואבנים כך, המוציא שם רע על חבירו על אחת כמה וכמה. ממאי דלמא משום דר' חנינא בר פפא, דאמר רבי חנינא בר פפא דבר גדול דברו מרגלים באותה שעה, דכתיב { במדבר י"ג } כי חזק הוא ממנו, אל תיקרי כי חזק הוא ממנו אלא ממנו, כביכול בעל הבית אין יכול להוציא כליו משם אלא אמר רבה אמר ר"ל, אמר קרא { במדבר יד } וימותו האנשים מוציאי דבת הארץ רעה, על דבת הארץ שהוציאו.**

רמב"ם הל' דעות פרק ז

הלכה ב אי זהו רכיל זה שטוען דברים והולך מזה לזה ואומר כך אמר פלוני כך וכך שמעתי על פלוני אע"פ שהוא אמת הרי זה מחריב את העולם, יש עון גדול מזה עד מאד והוא בכלל לאו זה והוא לשון הרע, והוא המספר בגנות חבירו אע"פ שאומר אמת, אבל האומר שקר נקרא מוציא שם רע על חבירו, אבל בעל לשון הרע זה שיושב ואומר כך וכך עשה פלוני וכך וכך היו אבותיו וכך וכך שמעתי עליו ואמר דברים של גנאי, על זה אמר הכתוב יכרת ה' כל שפתי חלקות לשון מדברת גדולות.. {השגת הראב"ד} אבל בעל לשון הרע שיושב ואומר כך עשה איש פלוני.

ראב"ד א"א לא אלא קשה הראשון מן השני שהראשון הוא תליתאי והורג נפשות והשני תנין ואינו הורג אלא את עצמו, בינה זאת.

סוטה דף לד :

ויעלו בנגב ויבאו עד חברון ויבאו מבעי ליה אמר רבא מלמד, שפירש כלב מעצת מרגלים והלך ונשתטח על קברי אבות, אמר להן אבותי, בקשו עלי רחמים שאנצל מעצת מרגלים. יהושע כבר בקש משה עליו רחמים, שנאמר { במדבר יג } ויקרא משה להושע בן נון יהושע, י-ה יושיעך מעצת מרגלים. והיינו דכתיב { במדבר יד } ועבדי כלב עקב היתה רוח אחרת עמו וגו'.

זוהר ח"ג דף קס :

ר' שמעון אמר אלמלא הווי עיילין ישראל לארעא בסימנא דלישנא בישא לא הוה קאים עלמא רגעא חד. מאן אומנא דלישנא בישא נחש ורזא דמלה מדאתא נחש על חוה אטיל בה זוהמא. אמר ר' שמעון ועל כלא מחל קב"ה בר מן לישנא בישא

זוהר ח"ג דף קנז.

מה אמר לון היש בה עץ וכי מה הוא דקאמר ואי תימא דלא ידע אלא (לקמן יימא מלה. אבל הכא) הכי אמר משה אם יש בה עץ. הא ידענא דאנא איעול לתמן. מאי עץ דא אילנא דחיי ותמן לא הוה אלא בג"ע דארעא אמר אם יש בה עץ דא אנא איעול לתמן ואי לא לאו אנא יכיל למיעל. אמר רבי חייא כתיב { במדבר טו } וימצאו איש מקושש עצים ביום השבת. מאן עצים הכא ומאן הוא דא אלא דא צלפחד והוה דייק על אלין אילנין הי מנייהו רב על אחרא ולא חשש ליקרא דמאריה

רמב"ן שמות כח ב

והתכלת גם היום לא ירים איש את ידו ללבוש חוץ ממלך גוים, וכתוב ומרדכי יצא מלפני המלך בלבוש מלכות תכלת.....

רמב"ן במדבר טו לא

גם הגוון תכלית המראות, כי ברחוקים יראו כולם כגוון ההוא, ולפיכך נקרא תכלת. ואמר ולא תתורו אחרי לבבכם, להזהיר ממנה שלא יטעו בה, וזה הוא שדרשו רבותינו, אחרי לבבכם, זו האפיקורסות, אשר אתם זונים, וזו ע"ג, שלא יהיה מן התכלת באפיקורסות או בע"ג אבל יהיה לכם הכל לציצית וראיתם אותו וזכרתם. ואמרו, ואחרי עיניכם, זו זנות, כענין שכתוב ואנכי היודע ועד נאם ה', והמשכיל יבין. ובמדרשו של רבי נחוניא בן הקנה בפסוק ויתרון ארץ בכל הוא, ומאי ניהו ארץ דנחצבה ממנו שמים, והוא כאו של הקב"ה והיא אבן יקרה, והיא ים החכמה וכנגדה תכלת בטלית ציצית, דאמר רבי מאיר מה נשתנה תכלת וכי

רמב"ן במדבר יד ט

וטעם אך בה' אל תמרודו. כי יראתם לחוזק העם היושב בה הוא מרד בשם הנכבד כי לא בכחכם יצאתם ממצרים, כי יד ה' עשתה עמכם להפליא, והוא הבטיח אתכם שיורישם מפניכם, אם כן האמינו ותצליחו. ואמרו ואתם אל תיראו כי לחמנו הם, כי גם בטבע ובנוהג שבעולם יפלו לפנינו כי נפל פחדנו עליהם ויניחו אותנו לאוכלם כלחם